

Conceptual Framework for Developing a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework for Implementation in School Curriculum Development

แนวคิดการพัฒนากอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา
สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

Wachira Duangjaidee

วชิระ ดวงใจดี

Faculty of Education, Prince of Songkla University

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Corresponding author: wachira.d@psu.ac.th

Received May 29, 2024 ■ Revised August 27, 2024 ■ Accepted October 8, 2024 ■ Published December 29, 2024

Abstract

This article presents the concept of developing a community capital-based curriculum framework at the school level for use in developing school curricula. It integrates the concepts of curriculum framework and seven types of community capital: natural capital, cultural capital, human capital, social capital, political capital, financial capital, and built capital. This curriculum framework consists of five main components: 1) goals, outlining the overall aims; 2) objectives, providing specific guidelines for achieving the goals; 3) learning management guidelines, framing the approach to learning management; 4) assessment and evaluation approaches; and 5) community capital framework, which is a set of seven capital frameworks used to categorize learning modules. The curriculum framework development process has four steps: Step 1, preparation of educational institutions; Step 2, curriculum framework development; Step 3, implementation of the curriculum framework; and Step 4, monitoring and evaluation of the curriculum framework usage. Implementing this curriculum framework helps connect learning to local contexts, promotes the development of essential skills, and raises awareness of sustainable conservation and the development of community capital. Recommendations include: 1) applying this concept to develop local-level curriculum frameworks by educational service area offices; 2) developing curriculum frameworks and manuals for teacher professional development through learning communities; 3) developing educational institutions as model centers for locally-based educational innovation learning; and 4) introducing successful curricula to communities for learning to create careers and solve community problems.

Keywords: curriculum framework, community capital, school-based curriculum

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดการพัฒนากอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดกรอบหลักสูตรและกรอบทุนชุมชน 7 ประเภท ได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนการเมือง ทุนการเงิน และทุนสิ่งก่อสร้าง โดยที่กรอบหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) เป้าหมาย แสดงสิ่งที่ต้องดำเนินการในภาพรวม 2) วัตถุประสงค์ เป็นแนวทางการดำเนินการตามเป้าหมาย 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ เป็นกรอบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดและประเมินผล และ 5) กรอบทุนชุมชน ซึ่งเป็นกรอบทุน 7 กรอบที่ใช้จัดกลุ่มโมดูลการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนากอบหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากอบหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การนำกรอบหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอนที่ 4 การติดตาม และการประเมินการใช้กรอบหลักสูตร การนำกรอบหลักสูตรไปใช้ช่วยให้การเรียนรู้เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็น และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาทุนชุมชนอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) การนำแนวคิดไปใช้พัฒนากอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2) การพัฒนากอบหลักสูตรและคู่มือเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสถานศึกษา เป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้นวัตกรรมการศึกษาจากฐานถิ่น และ 4) การนำหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จให้ชุมชนเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพและแก้ไขปัญหาในชุมชน

คำสำคัญ: กรอบหลักสูตร, ทุนชุมชน, หลักสูตรสถานศึกษา

■ บทนำ (Introduction)

โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้พร้อมรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ Fauziddin et al. (2022) ชี้ว่าแม้จะมีกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชุมชนในแต่ละภูมิภาคยังคงมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สะท้อนถึงความหลากหลายของสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต การจัดการศึกษาจึงต้องสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาศักยภาพท้องถิ่นและการตอบสนองมาตรฐานระดับชาติ

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการเรียนรู้ แต่สถานศึกษาทั่วประเทศยังเผชิญความท้าทายในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ทั้งความต้องการของชุมชน มาตรฐานระดับชาติ และการเตรียมผู้เรียนสู่เวทีโลก การสร้างสมดุลระหว่างปัจจัยเหล่านี้เป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก

สำหรับประเทศไทยนั้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จากเอกสารแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของ Office of the Basic Education Commission (2010) ได้อธิบายถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า หลักสูตรระดับชาติเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standards-based curriculum) มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน โดยการนำมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละสาขาไปจัดการเรียนการสอนผ่านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ด้วยการกำหนดแก่นเรื่อง (Theme) ของหน่วย ซึ่งหนึ่งหน่วยอาจมีได้หลายมาตรฐาน และสามารถใช้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่พัฒนาโดยเขตพื้นที่การศึกษา มากำหนดแก่นเรื่อง และจัดการเรียนการสอน หรือรายวิชาเพิ่มเติมตามเป้าหมายจุดเน้นรวมถึงแนวทางประเมินคุณภาพผู้เรียน

ถึงแม้จะมีกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แต่เมื่อมาพิจารณา พบว่า ถึงแม้สถานศึกษาจะตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงแต่อาจมีความแตกต่างในบริบท ได้แก่ จำนวนบุคลากร ขนาด รวมถึงจุดเน้นหรือปัญหาของชุมชนนั้นก็มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ Taylor et al. (2023) ได้ให้ข้อเสนอว่า สิ่งสำคัญคือ ต้องตระหนักว่าชุมชนเหล่านี้อาจมีทรัพยากรอันมีค่าอยู่แล้ว ซึ่งสามารถนำไปสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนเองได้ แม้ว่าในปัจจุบันพวกเขาจะไม่ทราบถึงศักยภาพนี้ก็ตาม

สถานศึกษาจึงควรพิจารณาความเฉพาะชุมชนของตน มาจัดการศึกษาโดยส่งเสริมการแก้ปัญหา สร้างจิตสำนึก หรือนำภูมิปัญญามาสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดมูลค่าในการยกระดับ

เศรษฐกิจในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Borron et al. (2020) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ดังกล่าวสมาชิกชุมชนควรมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนแนวทางจากภายในสู่ภายนอกและพัฒนาวิธีแก้ปัญหาที่ยั่งยืนโดยยึดตามความรู้และความต้องการของท้องถิ่น

ซึ่งประเด็นดังกล่าว แนวคิดเรื่อง "ทุนชุมชน" (Community capital) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงการพัฒนาว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน The Centre for Social Justice (2019) เสนอว่า แนวคิดนี้มองว่าชุมชนทุกแห่งล้วนมีทรัพยากรทางสังคมและความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย สร้างความรู้สึกรับผิดชอบ และความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน อีกทั้งทุนชุมชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ลดการพึ่งพาบริการจากภาครัฐ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยศักยภาพและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเอง การนำแนวคิดทุนชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างการศึกษาที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนไปพร้อมกัน

ถึงแม้ว่าแนวคิดเรื่องการใช้ทุนชุมชนในการพัฒนาการศึกษาจะได้รับความสนใจมากขึ้น แต่การนำแนวคิดนี้มาใช้ร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบนั้นยังขาดกรอบแนวคิดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งอาจมีความพยายามในการนำทรัพยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่มักเป็นไปในลักษณะแยกส่วนหรือเป็นกิจกรรมเสริมมากกว่าการบูรณาการอย่างเป็นระบบเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่นกับการบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ

Duangjaidee (2020) และ Rwanda Education Board (2020) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ดีต้องอาศัยตัวแบบซึ่งเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวในการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีทิศทางมีความถูกต้องเหมาะสมและสะดวก รวดเร็ว กรอบหลักสูตรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ ในการกำหนดแนวทางให้กับหลักสูตรช่วยให้การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการเฉพาะของตน โดยที่กรอบหลักสูตรนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ โดยยังคงความสอดคล้องกับมาตรฐาน เพื่อให้มั่นใจว่าการศึกษามีคุณภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ดังนั้น ในการนำแนวคิดกรอบหลักสูตรและทุนชุมชน มาพัฒนาเป็นแนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐาน ระดับสถานศึกษาจะช่วยให้สถานศึกษามีแนวทางที่เป็นระบบ ในการบูรณาการทุนชุมชนเข้ากับการจัดการเรียนรู้ร่วมกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบคลุมตั้งแต่ การวิเคราะห์และระบุทุนชุมชน การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับทุนชุมชนและมาตรฐานการเรียนรู้ การออกแบบ หน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน ไปจนถึงการวัด และประเมินผล กรอบหลักสูตรนี้จะช่วยให้ครูและผู้บริหาร สถานศึกษามีเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

■ วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชน เป็นฐานสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

■ แนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา (Conceptual Framework for Developing a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework)

แนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้ศึกษา จาก 2 แนวคิดประกอบด้วย 1) แนวคิดกรอบหลักสูตร โดยอาศัย องค์ประกอบเพื่อเป็นโครงสร้างให้กับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาโดยนำไปใช้ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2) แนวคิดกรอบทุนชุมชน เพื่อนำไปกำหนดเนื้อหา สาระของกรอบหลักสูตร โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

■ แนวคิดกรอบหลักสูตร (Curriculum Framework Concepts)

กรอบหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบการศึกษา ที่มีบทบาทในการชี้แนะและกำหนดทิศทางการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษา นิยามและความสำคัญของกรอบหลักสูตรได้รับการศึกษาและ อธิบายโดยผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน โดยมีการเน้นถึงบทบาทและ หน้าที่ของกรอบหลักสูตรในมิติที่แตกต่างกัน ดังนี้

Johnson et al. (2023) คำว่า "กรอบหลักสูตร" และ "หลักสูตร" มักถูกใช้สลับกัน แต่ความแตกต่างระหว่างสอง แนวคิดนี้มีความสำคัญ กรอบหลักสูตรมีคุณสมบัติในการ สรุปรวบรวมที่ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลาย สถานการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนหลักสูตรนั้นมีความ เฉพาะไม่สามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ

National Steering Committee for National Curriculum Frameworks (2023) ได้ให้ความหมายของกรอบหลักสูตรโดย ระบุว่า กรอบหลักสูตรไม่เพียงแต่ให้หลักการชี้แนะ เป้าหมาย และโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังรวมถึงองค์ประกอบสำคัญอื่น ๆ เช่น สื่อการสอน หนังสือเรียน และวิธีการประเมิน กรอบหลักสูตร จึงมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการศึกษาอย่างครบวงจร โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงครูในรัฐ คณะกรรมการ และ โรงเรียน ร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้อง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

International Bureau of Education (2017) กล่าวว่า กรอบหลักสูตร คือ แนวทางหลักในการจัดการศึกษา โดยมีความ ยืดหยุ่นสามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่ก็ยังคงมาตรฐานสำคัญเอาไว้ มีโครงสร้างประกอบไปด้วย เป้าหมาย เนื้อหา วิธีการสอน และการวัดผล ช่วยให้ครูและ โรงเรียนมีแนวทางชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้การ ศึกษาที่มีทิศทางที่ชัดเจนและมีคุณภาพมากขึ้น และมีแบบจำลอง ขั้นตอนในการพัฒนากรอบหลักสูตรประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมหลักฐาน 2) การเตรียมการ 3) การพัฒนา 4) การนำไปปฏิบัติ และ 5) การติดตามและประเมินผล

จากการศึกษาแนวคิดกรอบหลักสูตร จึงสรุปได้ว่า กรอบ หลักสูตร หมายถึง แนวทางในการจัดการศึกษาแบบมีทิศทาง โดยมีโครงสร้างเป็นองค์ประกอบที่จะบอกแนวทางให้สถานศึกษา นำไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องตามบริบทสถานศึกษา ของตน ซึ่งกรอบดังกล่าวจะมีขั้นตอนในการพัฒนาเพื่อให้ สถานศึกษาได้ปรับเป็นแนวทางของตน

■ แนวคิดกรอบทุนชุมชน (Community Capitals Framework)

ในการพัฒนากรอบหลักสูตรดังกล่าวผู้พัฒนาจะต้องมี ความรู้และความเข้าใจเรื่อง แนวคิดกรอบทุนชุมชน เพื่อนำไป พิจารณาในการคัดเลือกให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ ในชุมชนเฉพาะพื้นที่ของตนเพื่อให้สถานศึกษานำมาพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาโดยนำกรอบทุนชุมชนมาร่วมพัฒนากับ หลักสูตรระดับชาติ ดังที่ Emery and Flora (2006) ได้เสนอ แนวคิดกรอบทุนชุมชน (Community capitals framework: CCF) โดยแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

1. ทุนทางธรรมชาติ (Natural capital) ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ความงามของธรรมชาติ ทะเลสาบ แม่น้ำและลำธาร ป่าไม้ สัตว์ป่า ดิน ภูมิทัศน์ท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าทุนธรรมชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมี คุณค่าในแง่ของการท่องเที่ยว นันทนาการ และคุณภาพชีวิต อีกด้วย การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทุนธรรมชาติอย่าง ยั่งยืนจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

2. **ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital)** ได้แก่ ชาติพันธุ์ คนรุ่นต่าง ๆ เรื่องเล่าและประเพณี จิตวิญญาณ นิสัย และมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้น ทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นพื้นฐานในการหล่อหลอม อัตลักษณ์ของบุคคล และมีอิทธิพลต่อโอกาสและความสำเร็จในชีวิต สามารถนำมาจัดเป็นประสบการณ์เพื่อยกระดับวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเชิงเศรษฐกิจต่อชุมชนได้

3. **ทุนมนุษย์ (Human capital)** ได้แก่ ทักษะและความสามารถทั้งหมดของบุคคล ภาวะผู้นำ ความรู้ และความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร ฉะนั้น ทุนมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม องค์การและประเทศที่มีทุนมนุษย์สูงย่อมมีความได้เปรียบในการแข่งขัน และการพัฒนาการลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ในการนำทุนมนุษย์ของชุมชนมาเป็นกรอบให้สถานศึกษานำไปใช้ อาจหมายถึงบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในการอาชีพเป็นที่ยอมรับหรือประสบความสำเร็จที่อาศัยอยู่ในชุมชน เช่น หมอยาพื้นบ้าน พ่อค้าหรือแม่ค้าผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น นักยูทูบเบอร์ (Youtuber) นักปกครองท้องถิ่น ผู้นำศาสนา

4. **ทุนทางสังคม (Social capital)** ได้แก่ กลุ่ม องค์กร เครือข่ายในชุมชน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งสายสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ดังนั้น ทุนทางสังคมสามารถช่วยทำให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูล และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน ชุมชนหรือสังคมที่มีทุนทางสังคมสูงมักจะมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การสร้างและรักษาทุนทางสังคมจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนหรือในรูปแบบของกิจกรรมโดยอาศัยความร่วมมือจากองค์ประกอบดังกล่าว

5. **ทุนทางการเมือง (Political capital)** ได้แก่ ความเชื่อมโยงกับผู้มีอำนาจ การเข้าถึงทรัพยากร อำนาจต่อรอง และอิทธิพลเพื่อบรรลุเป้าหมาย ฉะนั้น ความสามารถในการมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจและผลลัพธ์ทางการเมือง ซึ่งมาจากการมีความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจและการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญ สำหรับทุนทางการเมืองได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรมีบทบาทและอำนาจในการกำหนดทิศทางของสังคม ใครที่มีทุนทางการเมืองมาก ก็มักจะได้เปรียบในเชิงผลประโยชน์และการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม การใช้ทุนทางการเมืองในทางที่ผิดอาจนำไปสู่ระบบอุปถัมภ์ คอร์รัปชัน และความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีการถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างเหมาะสมด้วย ในกรอบของทุนทางสังคมสามารถนำมาจัดเป็นประสบการณ์ได้อย่างดีในรายวิชา สังคม หรือคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนัก

ถึงเรื่องดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

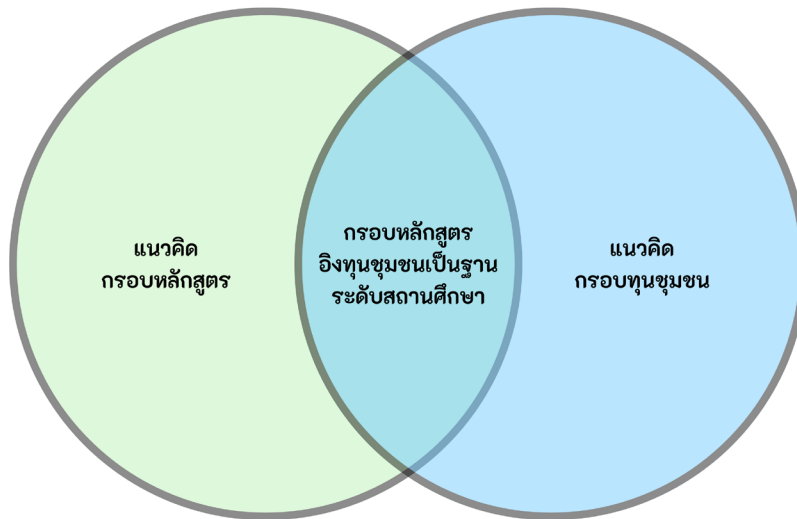
6. **ทุนทางการเงิน (Financial capital)** ได้แก่ เงิน การบริจาคเพื่อการกุศล เงินช่วยเหลือ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และความมั่งคั่ง เพราะฉะนั้น ทุนทางการเงินได้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ ผู้ที่มีทุนทางการเงินมากย่อมมีความสามารถในการบริโภค ลงทุน และสร้างความมั่งคั่งได้มากกว่า นอกจากนี้ทุนทางการเงินยังมีบทบาทในการพัฒนาสังคม เช่น ผ่านการบริจาคเพื่อการกุศลหรือการให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การกระจุกตัวของทุนทางการเงินที่มากเกินไปอาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ จากองค์ประกอบของทุนทางการเงิน สามารถนำมาปรับเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เด็กเข้าใจและสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาศัยพลังของทุนทางการเงินในชุมชน

7. **ทุนประเภทสิ่งก่อสร้าง (Built capital)** ได้แก่ อาคารและโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน โรงเรียน ถนน ระบบประปาและระบบบำบัดน้ำเสีย และถนนสายหลัก ในการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทุนประเภทสิ่งก่อสร้างจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ ชุมชนใดที่มีทุนประเภทสิ่งก่อสร้างที่ดีและครบถ้วน ก็มีความน่าอยู่ มีความสามารถในการดึงดูดการลงทุน และรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม การลงทุนในทุนประเภทสิ่งก่อสร้างต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าในระยะยาวด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มุมมองเหล่านี้สามารถนำไปจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการ ในการตัดสินใจลงทุนในพื้นที่หรือชักชวนคนมาลงทุน หรือการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อยกระดับชุมชนของตนเพื่อความยั่งยืน

จาก Figure 1 จากการสังเคราะห์แนวคิดกรอบหลักสูตรและกรอบทุนชุมชนนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของทรัพยากรและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทพื้นที่ มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ ตระหนักถึงคุณค่า และมีส่วนร่วมในการสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนของตน กรอบหลักสูตรดังกล่าวประกอบด้วยหลักการ องค์ประกอบ แนวทางการพัฒนากรอบหลักสูตร และตัวอย่างการนำไปใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

Figure 1

Conceptual Framework for Developing a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework
แนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา

หลักการพัฒนากลอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Principles for Developing a Community Capital-Based Curriculum Framework Toward Sustainable Development)

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนากลอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา ผู้พัฒนาต้องยึดหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ข้อ ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเสนอกรอบทุนตามบริบทของตน
2. บางกรอบทุนมีเนื้อหาที่กว้าง จึงสามารถนำมาขยายเป็นกรอบทุนใหม่ได้ เช่น กรอบทุนทางวัฒนธรรมอาจขยายกรอบทุนเพิ่มเป็น กรอบทุนแหล่งท่องเที่ยว กรอบทุนอาหาร กรอบทุนการเล่น และกรอบทุนอาชีพ
3. สามารถทำการคัดเลือกกรอบทุนมาใช้ได้ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ทั้งหมด 7 กรอบ
4. กรอบหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ดังนั้น ในการพัฒนากลอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา จำเป็นต้องนำกรอบหลักสูตรท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษาของตนมาพิจารณาร่วมด้วย
5. การนำกรอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาไปใช้ต้องมีกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม พัฒนาทักษะการทำงานในอนาคต และการพัฒนาชุมชนในการให้องค์ความรู้หรือยกระดับในชุมชนของตน

องค์ประกอบของกรอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐาน
ในการพัฒนากลอบหลักสูตรต้องอาศัยองค์ประกอบเพื่อ

เป็นแนวทางหรือแบบฟอร์มในการดำเนินการ เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือสำหรับสถานศึกษานำไปใช้อบรมบุคลากรในสถานศึกษา และเป็นเอกสารประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบดังนี้

เป้าหมาย คือ การแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องดำเนินในภาพใหญ่ ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

จุดมุ่งหมาย คือ แนวทางการดำเนินการตามเป้าหมายของกรอบหลักสูตร ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (ตามจุดเน้นของสถานศึกษา) ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการจัดการเรียนรู้ คือ กรอบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ซึ่งล้อตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกรอบหลักสูตร

แนวการวัดและการประเมินผล คือ กรอบแนวทางในการวัดและประเมินผลตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ของกรอบหลักสูตร

กรอบทุนชุมชน คือ กรอบทุนย่อยที่อยู่ภายใต้กรอบหลักสูตรโดยใช้แนวคิดเรื่องทุนชุมชนมาเป็นแนวทางในการจัดกรอบทุนชุมชน ประกอบด้วยคำอธิบายภายใต้หัวข้อกรอบทุนเพื่อเป็นกรอบการจัดกลุ่มโมดูลการเรียนรู้ย่อยและผลลัพธ์ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ (ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกรอบหลักสูตร) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เขียนได้นำเสนอตารางแบบฟอร์ม และตัวอย่างการเขียนตารางองค์ประกอบ เพื่อให้สถานศึกษาจัดทำเป็นคู่มือการใช้กรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาในสถานศึกษาของตน ดังนี้

Table 1

Form for Components of a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework

แบบฟอร์มองค์ประกอบของกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา

ชื่อกรอบหลักสูตร.....		
เป้าหมาย:		
วัตถุประสงค์:	แนวทางการจัดการเรียนรู้:	แนวทางการวัดและการประเมินผล:
ชื่อ กรอบทุนที่ 1:	ชื่อ กรอบทุนที่ 2:	ชื่อ กรอบทุนที่ ... :
คำอธิบาย:	คำอธิบาย:	คำอธิบาย:
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ....
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ....
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ ... ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ ... ชื่อ....	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ ... ชื่อ....

ตัวอย่างการเขียนองค์ประกอบของกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา ปรับจากกรอบหลักสูตรท้องถิ่น (Office of Pattani Primary Educational Service

Area 1, 2022) และคู่มือการนำกรอบหลักสูตร Pattani Heritage ไปใช้ในสถานศึกษา (Duangjaidee, 2022)

Table 2

Example of form for Components of a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework

ตัวอย่างการเขียนองค์ประกอบของกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา

ชื่อกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานี		
เป้าหมาย: ใช้ทุนชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษา		
วัตถุประสงค์: เพื่อให้สถานศึกษานำกรอบหลักสูตรไปใช้ร่วมกับหลักสูตรระดับชาติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	แนวทางการจัดการเรียนรู้: แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยี	แนวทางการวัดและการประเมินผล: ประเมินตามสภาพจริง
ชื่อ กรอบทุนที่ 1: ทุนทางธรรมชาติ	ชื่อ กรอบทุนที่ 2: ทุนทางวัฒนธรรม	ชื่อ กรอบทุนที่ 3: ทุนมนุษย์
คำอธิบาย: ทำความเข้าใจทรัพยากรธรรมชาติเพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา	คำอธิบาย: เรียนรู้มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นบนความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมการศึกษา	คำอธิบาย: เรียนรู้ประสบการณ์และแนวความคิดจากบุคคลต้นแบบในท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างการต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ ดันหยี	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ ว่าวบุหลัน	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ สาขาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ น้ำตกทรายขาว	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ เทศกาลอาซูรอ	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ชื่อ บุคคลสำคัญในท้องถิ่นในจังหวัดปัตตานี
โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 3 ชื่อ หาดปะนาเระ	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 3 ชื่อ ไก่กอลและ	โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 3 ชื่อ ธุรกิจออนไลน์

■ แนวทางการพัฒนารอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา (Guidelines for Developing a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework)

จากแบบจำลองการพัฒนารอบหลักสูตรของสำนักงานระหว่างประเทศด้านการศึกษา (International Bureau of

Education) ซึ่งเป็นองค์กรภายใต้ UNESCO ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมหลักฐาน 2) การเตรียมการ 3) การพัฒนา 4) การนำไปปฏิบัติ และ 5) การติดตามและประเมินผล จากนั้นนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้จนได้แนวทางการพัฒนารอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา ดัง Figure 2

Figure 2

Guidelines for Developing a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework
แนวทางการพัฒนารอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา

จาก Figure 2 เป็นแนวทางการพัฒนารอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 ขั้พัฒนากรอบหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 ขั้การนำกรอบหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและประเมินการใช้กรอบหลักสูตร ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาแหล่งข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการจัดการเรียนรู้ และวิธีการวัดประเมินผลของกรอบหลักสูตรตามแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

ภารกิจ: การวิเคราะห์ทุนเดิม

1. การวิเคราะห์นโยบายของชาติ (แผนการศึกษาของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ) และพระราชบัญญัติทางการศึกษา
2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา (ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดเน้นสถานศึกษา และหลักสูตรสถานศึกษา)
3. ศึกษาวิเคราะห์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกรอบหลักสูตรท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารอบหลักสูตร

กรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐาน เป็นการใช้นำแนวคิดทุนชุมชนเป็นกรอบแนวทางหลักในการออกแบบประกอบด้วย 7 กรอบ และต้องนำกรอบหลักสูตรท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นกรอบหลักสูตรระดับจังหวัดมาวิเคราะห์ร่วม

ภารกิจ: การวิเคราะห์เติมทุนใหม่

1. ศึกษาข้อมูลจากทุนของชุมชนเพื่อกำหนดเป็นร่างกรอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา
 2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทุนของชุมชนมาพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้กรอบหลักสูตรท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา โดยทำการคัดเลือกเพื่อนำมาเพิ่มเติมในร่างกรอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐาน
 3. นำร่างกรอบหลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐานมาจัดประชุม โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษามาแสดงความคิดเห็นต่อร่างกรอบหลักสูตรและอาจเพิ่มข้อมูลทุนชุมชนเข้าไปในร่างกรอบหลักสูตร จากนั้นขอมติในที่ประชุมในการรับร่างกรอบหลักสูตร
- ภารกิจ: ออกแบบกรอบหลักสูตรตามกรอบทุน
1. นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมและ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารอบหลักสูตร ตามภารกิจ: การวิเคราะห์
เติมทุนใหม่ มาออกแบบตามแบบฟอร์มองค์ประกอบของกรอบ
หลักสูตรแบบอิงทุนชุมชนเป็นฐาน (ดู Table 1)

กรณีที่ 1 นำกรอบทุนทั้ง 7 กรอบไปใช้พร้อมโมดูลย่อย
ประจำกรอบ และสามารถพิจารณาโดยการเพิ่มบางโมดูลย่อย
ใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำกรอบหลักสูตรไปใช้

ภารกิจ: การพัฒนาวิชาชีพ

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษาเรื่อง การนำ
กรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาไปใช้
โดยยึดตามหลักการประกอบด้วยรูปแบบ 2 ดังนี้

1.1 รูปแบบที่ 1 นำโมดูลการเรียนรู้ย่อยแต่ละกรอบ
ไปพิจารณาและทำการคัดเลือกเพื่อนำมาออกแบบร่วมกับ
โครงสร้างรายวิชาผ่านหน่วยการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
โดยแยกตามระดับชั้น

Table 3

Example of Basic Thai Language Course Structure Prathomsuksa 4

ตัวอย่างโครงสร้างรายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ลำดับ	กรอบ/โมดูลย่อย	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวน ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนนรวม
1	กรอบทุนที่ 3: ทุนมนุษย์โมดูล การเรียนรู้ย่อยที่ 2 บุคคลสำคัญใน ท้องถิ่นในจังหวัด ปัตตานี	บุคคลสำคัญ ในท้องถิ่น ในจังหวัด ปัตตานี	ตัวชี้วัดระหว่างทาง - ท 2.1 ป.4/6 เขียนบันทึกและ เขียนรายงานจาก การศึกษาค้นคว้า - ท 2.1 ป.4/8 มีมารยาทใน การเขียน - ท 3.1 ป.4/6 มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด	การเขียนบันทึกเป็นการเขียนบันทึกข้อมูลที่ เป็นประสบการณ์ความรู้หรือข้อความสำคัญ เมื่อเขียนบันทึกแล้วจึงนำเสนอประเด็นสำคัญ มาเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า โดยการ เขียนเสนอผลงานอันได้มาจากการศึกษา ค้นคว้านอกเหนือจากเรื่องที่ได้ศึกษาใน ชั้นเรียน มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดหัวข้อ 2) วางแผนการเขียน 3) รวบรวมข้อมูล 4) เขียนรายงาน 5) ตรวจสอบและปรับปรุง	5	10

1.2 รูปแบบที่ 2 นำโมดูลการเรียนรู้ย่อยแต่ละกรอบ
ไปพิจารณาและทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม หรือ
กิจกรรมชุมนุมหรือชมรม

ตัวอย่างการนำโมดูลการเรียนรู้ย่อยแต่ละกรอบไป
พิจารณาและทำการคัดเลือกเพื่อจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ลูกหยี
ของดีบ้านระแว้ง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยนำกรอบทุนที่ 1:
ทุนทางธรรมชาติ โมดูลการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ชื่อ ดันหยี

คำอธิบายรายวิชา	
ลูกหยีของดีบ้านระแว้ง เวลา 40 ชั่วโมง	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ศึกษาประวัติลูกหยีในบ้านระแว้ง ลักษณะของต้นหยี และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากลูกหยีในท้องถิ่น ฝึกทักษะการสังเกต การบันทึก และการนำเสนอข้อมูลอย่างง่าย ผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกัน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น การสำรวจต้นหยีในชุมชน การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และการทดลองแปรรูปลูกหยีอย่างง่าย เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของลูกหยีซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ - อธิบายประวัติและความสำคัญของลูกหยีในบ้านระแว้งได้ - ระบุลักษณะสำคัญของต้นหยีและผลหยีได้ - ทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกหยีอย่างง่ายได้ - นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลูกหยีและผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยวิธีที่เหมาะสมกับวัย	

2. นำหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาตามกรอบหลักสูตร
อิงทุนชุมชนเป็นฐานไปขออนุมัติกับเขตพื้นที่การศึกษา
ที่สังกัดอยู่

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามและการประเมินการใช้กรอบ หลักสูตร

ในขั้นตอนนี้ได้ศึกษาแนวคิด หลักการ และองค์ประกอบ
ของกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา
มากำหนดเป็นแนวทางการติดตามและการประเมินการใช้
กรอบหลักสูตรเมื่อนำมาร่วมพัฒนากับหลักสูตรสถานศึกษา
ซึ่งประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักที่สำคัญ

ประเด็นที่ 1 การบูรณาการกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชน
เป็นฐานระดับสถานศึกษากับหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 การนำโมดูลย่อยจากกรอบทุนชุมชนมาใช้ในการ
ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐานโดยการบูรณาการ
ตัวชี้วัดในแบบกลุ่มสาระเดียวกัน แบบสหวิทยาการหรือแบบ
พหุวิทยาการ

1.2 การนำโมดูลย่อยจากกรอบทุนชุมชนมาใช้ในการ
การออกแบบรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
โดยหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรรายวิชาเป็นการออกแบบ
สหวิทยาการหรือพหุวิทยาการ

ประเด็นที่ 2 การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก การปฏิบัติจริง
และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2.1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ใช้
ทุนชุมชนเป็นฐาน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
ตามหลักสูตรแกนกลาง และปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของ
สถานศึกษา

2.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม

สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านการปฏิบัติ
จริงในชุมชนหรือผ่านประสบการณ์จำลองจากชุมชนเป็นฐาน
ที่มาใช้ในห้องเรียน

2.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กร
หน่วยงาน และภาคธุรกิจในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการจัดการ
เรียนรู้

ประเด็นที่ 3 การเชื่อมโยงการเรียนรู้ท้องถิ่นสู่บริบทระดับ
ภูมิภาคและระดับโลก

3.1 การใช้ความรู้และประสบการณ์จากทุนชุมชนเป็น
ฐานในการทำความเข้าใจประเด็นระดับภูมิภาคและระดับโลก

3.2 การสร้างความตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญ
ของท้องถิ่นในบริบทที่กว้างขึ้น

3.3 การเชื่อมโยงประเด็นท้องถิ่นกับเป้าหมายการ
พัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ประเด็นที่ 4 การสร้างความผูกพันระหว่างผู้เรียน ชุมชน
และสถาบันการศึกษา

4.1 การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและ
ความรู้สึเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น

4.2 การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชนผ่านโครงงานหรือกิจกรรมการเรียนรู้

4.3 การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง
สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการจัดการศึกษา

จากประเด็นสำคัญพร้อมประเด็นย่อยดังกล่าว สถานศึกษา
สามารถนำมาจัดทำตารางเพื่อนำข้อมูลจากการปฏิบัติ
มาประกอบเพื่อให้สะดวกต่อการติดตามและการประเมิน
ดังตัวอย่าง Table 4

Table 4

Example of Evaluation Matrix for the Implementation of a Community Capital-Based School-Level Curriculum Framework

ตัวอย่างตารางการประเมินการใช้กรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษา

ประเด็นที่ 1 การบูรณาการกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษากับหลักสูตรสถานศึกษา	
ประเด็นย่อย 1.1	การนำโมดูลย่อยจากกรอบทุนชุมชนมาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาพื้นฐานโดยการบูรณาการตัวชี้วัดในกลุ่มสาระเดียวกัน แบบสหวิทยาการหรือพหุวิทยาการ
ข้อมูล	โครงสร้างรายวิชาพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ใช้โมดูลย่อยจากกรอบทุนชุมชน
ประเด็นย่อย 1.2	การนำโมดูลย่อยจากกรอบทุนชุมชนมาใช้ในการออกแบบรายวิชาเพิ่มเติมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรรายวิชาเป็นแบบสหวิทยาการหรือพหุวิทยาการ
ข้อมูล	ชื่อรายวิชาเพิ่มเติม....ประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา ผลลัพธ์การเรียนรู้ และโครงสร้างรายวิชาเพิ่มเติม

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถนำผลการประเมินการใช้กรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาในประเด็นต่าง ๆ มาวิเคราะห์จากนั้นนำข้อมูลจากการประเมิน

มาใส่ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ดังตัวอย่าง Table 5

Table 5

Example of Analysis Matrix of External Quality Assurance System in Conjunction with Curriculum Framework Implementation Evaluation Results

ตัวอย่าง ตารางการวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพภายนอกร่วมกับผลการประเมินการใช้กรอบหลักสูตร

ประเด็นที่ 1 การบูรณาการกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษากับหลักสูตรสถานศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน	ตัวชี้วัด 1.1 ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา	ตัวชี้วัดที่ 1.2 ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร	ตัวชี้วัดที่ 1.3 ผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้
ข้อมูล	ผลจากการติดตามและการประเมินการใช้กรอบหลักสูตร (ประเด็นที่เกี่ยวข้อง)	ผลจากการติดตามและการประเมินการใช้กรอบหลักสูตร (ประเด็นที่เกี่ยวข้อง)	ผลจากการติดตามและการประเมินการใช้กรอบหลักสูตร (ประเด็นที่เกี่ยวข้อง)

บทสรุป (Conclusions)

การพัฒนาหลักสูตรกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากเป็นแนวทางเฉพาะที่ใช้ทุนชุมชนมาพัฒนาเพื่อยกระดับ และสร้างสรรค์ ด้วยมาตรฐานความรู้จากหลักสูตรระดับชาติ ดังนั้น สถานศึกษาต้องพิจารณาแนวคิดดังกล่าวเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามเป้าหมายของตน จากนั้นจึงใช้แนวทางการพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐาน พัฒนาเป็นกรอบหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาโดยกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล ประกอบกับนำมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ตามระดับชั้น) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหรือชุมชน

สำหรับประโยชน์ในการพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น จะส่งผลทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ตามที่ Pasiechnyk (2018) and Yemini et al. (2023) ได้นำบริบทท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนรู้พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริงในชุมชนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกัน สื่อสาร ฟังพาดตนเอง ทั้งยังสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมกล่าวคือ นักเรียนตระหนักถึงปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ทำให้นักเรียนและชุมชนนำความรู้ ทักษะ ไอเดีย พัฒนาธุรกิจ สร้างงานต่อไป

สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เปรียบเสมือนผู้จุดประกายความเข้าใจ ริเริ่ม และขับเคลื่อนการพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐาน ควรมีการอบรมครูอย่างเข้มข้น ควบคู่ไปกับการขยายความร่วมมือจากชุมชน จะนำไปสู่หลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมให้พวกเขาสามารถนำทุนชุมชนที่มีไปใช้ในการพัฒนาตนเอง สร้างนวัตกรรม และเกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเพื่อที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดกรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาไปใช้ มีดังนี้

หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำแนวคิดการพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาไปใช้ในการพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษานำไปปรับใช้โดยการเพิ่มเฉพาะโมดูลย่อยตามบริบทพื้นที่ของตน ฝ่ายวิชาการในสถานศึกษาสามารถพัฒนากรอบหลักสูตรอิงทุนชุมชนเป็นฐานระดับสถานศึกษาและจัดทำเป็นคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ นวัตกรรมการศึกษาที่ใช้ทุนชุมชนเป็นฐาน ให้นักศึกษาวิชาชีพครูหรือหน่วยงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องเข้ามาศึกษาเรียนรู้ และนำหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จและให้ชุมชนเข้ามาเรียนรู้ เพื่อนำกลับไปเป็นอาชีพสร้างรายได้หรือนำกระบวนการไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน

เอกสารอ้างอิง (References)

- Borron, A., Lamm, K. W., & Atkins, K. (2020). The development and validation of a personal agency scale based in the community capitals framework. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 27(3), 43-58. <https://doi.org/10.5191/jiaee.2020.27343>
- Duangjaidee, W. (2020). Essential techniques for effective curriculum management. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 31(1), 16-27. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/213936>
- Duangjaidee, W. (2022). *Khūmā kām nam krōp laksūt Pattani Heritage Paichai nai sāthān suksā* [Guidelines for implementing the Patani heritage curriculum framework in schools]. Prince of Songkla University.
- Emery, M., & Flora, C. (2006). Spiraling-up: Mapping community transformation with community capitals framework. *Community Development*, 37(1), 19-35. <https://doi.org/10.1080/15575330609490152>
- Fauziddin, M., Suryanti, S., & Wiryanto, W. (2022). Community-based education and regional culture, Has it been put into practice? *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, 14(2), 1069-1078. <https://doi.org/10.35445/alishlah.v14i2.2067>
- International Bureau of Education. (2017). *Developing and implementing curriculum frameworks*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000250052>
- Johnson, M., Fitzsimons, S., & Coleman, V. (2023). Development challenges in challenging contexts: A 3-stage curriculum framework design approach for Education in Emergencies. *Prospects*, 53, 43-56. <https://doi.org/10.1007/s11125-022-09601-0>
- National Steering Committee for National Curriculum Frameworks. (2023). *National curriculum framework for school education*. Ministry of Education, Government of India. https://www.education.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/NCF-School-Education-Pre-Draft.pdf
- Office of Pattani Primary Educational Service Area 1. (2022). *Krōp laksūt thōngthīn* [Local curriculum framework]. Office of Pattani Primary Educational Service Area 1.
- Office of the Basic Education Commission. (2010). *Guidelines for developing school curriculum*. Ministry of Education.
- Pasiechnyk, C. L. (2018). *Place-based education: Improving learning while connecting students to community and environment* [Master's project, University of Victoria]. <http://hdl.handle.net/1828/9239>
- Rwanda Education Board. (2020). Competence-based curriculum: Summary of curriculum framework for teacher training colleges. <https://elearning.reb.rw/mod/folder/view.php?id=5674>
- Taylor, R., Van Leuven, A. J., & Robinson, S. (2023). The role of community capital in rural renewal. *Local Development & Society*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/26883597.2023.2258453>
- The Centre for Social Justice. (2019). *Community capital: How purposeful participation empowers humans to flourish*. <https://www.centrefor-socialjustice.org.uk/wp-content/uploads/2020/01/CSJ-Community-Capital-Report-final-version.pdf>
- Yemini, M., Engel, L., & Ben Simon, A. (2023). Place-based education—a systematic review of literature. *Educational Review*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/00131911.2023.2177260>